

Studievejledning for Modul 2

Forløb D

Det moderne samfunds tilblivelse

Forelæsning v/Johannes Andersen i Auditorium T

Det Samfundsvidenskabelige Basisår
Aalborg Universitet
Forårssemesteret 2006

Indholdsfortegnelse

Forløbsbeskrivelse	5
Projektemner	6
Kompetencemål	6
Vejledende krav til projektrapporten	7
Tema – forelæsningsrække (1-8)	9
Videnskabsteori.....	10
Videnskabsteori – forelæsningsrække (1-6)	11
Litteratursøgningskursus.....	13

Forløbsbeskrivelse

Emnet for forløb D ”Det moderne samfunds tilblivelse” i 1700- og 1800-tallets Europa – perioden ca. 1700 – 1914. Det moderne samfunds tilblivelse var en omfattende proces af både økonomisk, politisk, social og kulturel karakter.

Det var en forandringsproces, der involverede nye opfattelser af centrale aspekter i samfundet – herunder oplysningstidens tro på fornuft og viden som samfundsforandrende faktorer og ikke mindst de nye idéer om folkesuverænitæt og menneskerettigheder, om borgeren som politisk individ og aktør. Det var en forandringsproces, der indebar nye former for organisering af samfundets økonomiske liv, med markedet som den centrale institution og det moderne lønarbejdes opkomst; med nye former for kollektive identiteter, herunder nationalismen, der fra starten af det 19. århundrede var forbundet med liberalismen og i slutningen i stigende grad blev forbundet med konservatismen. Opkomsten af et nyt internationalt system, baseret på nationalstaterne og magtbalance-princippet, blev et vigtigt aspekt heraf.

I forløbet vil vi se på de nye former for organisering af samfundets økonomiske, politiske, sociale og kulturelle liv, som er forbundet med det moderne samfunds udvikling; herunder opkomsten af nye institutioner og nye idéer. Sammenhængen mellem nye idéer og sociale forandringer vil være et hovedtema, herunder også spørgsmål vedr. sammenhængen mellem oprør, revolutioner og ændrede livsvilkår.

De klassiske problemstillinger om kontinuitet og brud vil stå centralt, og sigtet er at anlægge et helhedsperspektiv på det moderne samfunds udvikling, hvor både økonomi, politik og idéer inddrages.

I studienævnets beskrivelse af forløbet står der, at formålet med forløbet er, at forklare de moderne samfunds tilblivelse i 1700- og 1800-tallets Europa og i tilknytning hertil at diskutere definitioner af ”det moderne” og forskellige historiske forklaringer på overgangen fra såkaldt ”traditionelle” til ”moderne” samfund. Disse temaer vil selvsagt indgå.

Undervisningen i foråret 2006 vil blive tilrettelagt som en kombination af fællesforelæsninger for forløbet, seminarer og projektarbejde. I et fælles kursusforløb vil følgende temaer blive behandlet:

1. Europa 1700 – 1914 – Hovedlinjer
2. 1700-tallet – Oplysningstid
3. Den franske revolution – idéer om folkesuverænitæt, om revolution og forandring
4. Fra undersåt til borger - den nye politik (de store politiske ideologier)
5. Markedsøkonomiens udvikling og arbejdet – den nye økonomi
6. Nationen – nye kollektive identiteter
7. Den intellektuelle revolution – rationalisme, romantik, empirisme, sækularisering

8. Det nye internationale system – fra den westphalske fred (1648) til Paris (1919)

Under hvert tema præsenteres og diskuteres forskellige videnskabelige opfattelser og synspunkter i historieskrivningen herom. Se Tema – forelæsningsrækken på side 9.

Til forelæsningsrækken vil vi benytte en fælles grundbog, Knud J.V. Jespersens, *Stat og nation*, (1999) – der oprindeligt er udkommet som bind 4 af samleværket *Det europæiske hus*, red. Søren Mørch, (København 1991). Derudover vil der blive udarbejdet et kompendium med udvalgte tekster.

Projektemner

Der er en mængde spændende projektemner, og vi forestiller os, at der kan skrives og laves projekter inden for hele det brede felt, som temaforelæsningerne omfatter, dvs. europæisk historie ca. 1750 – 1914.

Emnerne vil blive præsenteret og uddybet ved den første forelæsning. Eksempler:

- Religion og oplysning
- Europatanken - Europa og verden, eksempelvis med afsæt i Napoleon
- Demokratiets fremmarch
- Politiske ideologier og sociale bevægelser
- Socialisme og arbejderbevægelse før 1914
- Nye nationalstater – eksempelvis Italien (1861) og Tyskland (1871)
- Krig og samfund – herunder årsager til 1.verdenskrig

Kompetencemål

For forløb D gælder følgende generelle kompetenceformål:

- Give den studerende et grundlæggende kendskab til dansk og europæisk historie ca. 1700 – 1914
- Opbygge kompetence i at anvende teorier og begreber og anvende videnskabelig litteratur som grundlag for studiet af en problemstilling
- Øve studerende i at kunne forholde sig kritisk til videnskabelig litteratur, kunne diskutere forholdet mellem en problemstilling, teoretisk og metodisk fremgangsmåde og måden at opbygge en argumentation og dokumentere en historisk forklaring.

Vejledende krav til projektrapporten

Hovedkravet til projektrapporten er, at der er en klar og velargumenteret sammenhæng mellem problemstilling/problemformulering, teorier/forklaringer, empiriske undersøgelser og konklusion (den "røde tråd").

Projektrapporten bør i hovedtræk indeholde (rækkefølgen er ikke bindende):

- En kort redegørelse for emnet.
- Hvad er der tidligere skrevet om emnet/problemfeltet¹ ud fra forskellige faglige eller tværfaglige synsvinkler (bl.a. i kursuslitteraturen)?
- Overvejelser over forskellige typer af problemstillinger¹ og begrundelse for valg af problemstilling.
- En specificeret problemformulering, altså en kort og klar formulering af rapportens hovedspørgsmål.
- En diskussion af problemstillingens relevans. Hvorfor er den interessant? Hvem er den et problem for?
- *Dokumentation* af problemstillingen, det vil sige en redegørelse for de teorier/forklaringer, der problematiseres, og empirisk dokumentation for påstande om faktiske forhold.
- Præcisering af problemformuleringens centrale begreber m.v.
- Argumentation for *afgrænsninger*, for valg og fravalg m.h.t. tid, rum etc.
- En *operationalisering*² af problemstillingen. M.a.o. hvordan skal analysen af problemstillingen gribes an (operationaliseres), og hvorfor netop på denne måde? Operationaliseringen kan omfatte opstilling af og argumentation for undersøgelses spørgsmål eller hypoteser. Den skal omfatte:
 - *Argumentation for valg af projektmetode/-design* - det vil sige metodisk opbygning af projektet.
 - *Argumentation for valg og fravalg af teorier/forklaringer.*
 - *Argumentation for valg og fravalg af empiri.* Såfremt der gennemføres en selvstændig empirisk dataindsamling, skal der ligeledes argumenteres for relevansen heraf.
- I forbindelse med analysen skal der ske en vurdering af videnskabelig litteratur i forhold til problemstillingen: På hvilken måde er litteraturens problemstilling og resultater relevante? Er resultater dokumenterede? Er fortolkninger rimelige?
- Ligeledes skal der være en fortolkning af anvendt datamateriale og kilder i forhold til problemstillingen. Hvis relevant præsenteres data i tabeller og dia-

¹ Begreberne er præciseret i Olsen, Poul Bitsch og Kaare Pedersen (red): *Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog*. Roskilde Universitetsforlag, 2003, Kapitel 2

² Se Olsen og Pedersen(2003), Kapitel 9

grammer. Der skal argumenteres for metoder til empirisk dokumentation og for fortolkning af den valgte empiri.

- En konklusion.

I studieordningen står anført, at P.3 afsluttes med en projektrapport, hvori indgår en angivelse af hensigtsmæssige organiseringer af det gruppebaserede projektarbejde med henblik på at styrke egen læring og læreprocesser i relation hertil.

For at implementere disse krav bør procesdelen i rapporten typisk indeholde:

- Kort beskrivelse af vigtige elementer i måden gruppen har arbejdet på og argumentation for, hvorfor netop disse elementer er vigtige at hæfte sig ved i netop jeres gruppe (stikord: kommunikation, organisation, samarbejde med vejleder, informationssøgning, forudsætninger, samarbejdsaftaler, roller, læringsstile eller andet, I vurderer har haft væsentlig betydning for jeres gruppebaserede projektarbejde).
- Analyse af fordele og ulemper ved jeres måde at arbejde på i relation til gruppe-medlemmernes egen læring og det gruppebaserede projektarbejde som helhed.
- Refleksioner over fremtidige hensigtsmæssige måder gruppens projektarbejde bør organiseres på - altså et fremadrettet perspektiv, der tager afsæt i analysen af ovenstående vigtige elementers betydning for egen læring og læreprocesser i relation til det gruppebaserede projektarbejde.
- Procesdelen bør ikke fylde mindre end 5 sider.

Projektrapporten skal have en klar struktur og være formuleret i et sagligt og præcist sprog. Formelle krav til dokumentation (kildeangivelse, litteraturliste) og præsentation (citerer, tabeller og figurer) skal være opfyldt.

Rapporten må højst fylde 80 normalsider á 2400 enheder. Sidetallet er inkl. litteraturliste, eventuelle bilag, procesdel, osv. Projektet for individuelle må max. fylde 30 sider inkl. litteraturliste, eventuelle bilag m.m.

Tema – forelæsningsrække (1-8)

V/ Helge Gamrath og Knud Knudsen

1. Europa 1700 – 1914. Hovedlinjer

En generel introduktion til periodens overordnede udviklingslinjer og hovedtemaer samt projektemner.

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s.11-35 og s.300-306.

2. 1700-tallet – Oplysningstiden

Fra religion til fornuft. Erfaring og viden vinder frem via engelske og franske tænkere ("Encyclopædien") kulminerende med det 19. århundredes tyske frodige åndsliv

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s.133-210.

3. Den franske revolution

Revolutionens årsager, forløb og konsekvenser for opkomsten af det moderne Europa, herunder den historiografiske diskussion om, hvordan vi skal forstå revolutionen.

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s.211-260.

4. Fra undersåt til borger

Om de politiske teorier om folkesuveræniteten, folkelig repræsentation i et lands politiske styre, plus udviklingen af de nye politiske hovedstrømninger: Liberalisme, socialisme og konservatisme.

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s.191-227.

5. Markedsøkonomiens udvikling

Den økonomiske udvikling fra feudal organisering af økonomien, handelskapitalisme, den industrielle revolution og til udviklingen af det moderne lønarbejde og markedsøkonomien.

Litteratur: Rolf Petter Amdam m.fl., *Markedsøkonomiens udvikling*, (2005), s.23-43, s.79-109, s.155-183.

6. Nationen – nye kollektive identiteter

Teorier om nationalisme, nation og national identitet. Nationalismens og nationalstaternes udvikling i Europa fra slutningen af 1700-tallet til 1914.

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s.26-35, s.249-262, Anthony D. Smith, s.19-28 og 79-98 og Benedict Andersson, s.1-7.

7. Den intellektuelle revolution

Med temaer som sækularisering, romantik, rationalisme og empirisme, men også de forskellige reaktioner imod rationalisme og ”fornuftsstyre” omkring 1900.

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s.263-271, s.191-210; Michael Biddiss, ”Intellectual and cultural revolution, 1890 – 1914”, pp.83-105.

8. Det internationale system

Opkomsten af ”det internationale system”, international politik og historie fra den westphalske fred til 1.verdenskrig.

Litteratur: Knud J.V. Jespersen, s.122-132 og Philip Bell, ”Origins of the war of 1914”, pp.106-128.

Videnskabsteori

I tilknytning til projektføreløbet tilrettelægges kursus i videnskabsteori. Kurset i videnskabsteori er et selvstændigt kursus, men der vil være tætte berøringsflader med projektføreløbet.

Kurset omhandler forskellige nyere tilgange til historieforskning og – skrivning i tilknytning til emnet (økonomisk, demografisk, social og kulturel historie).

Der fokuseres på forholdet mellem overordnede fortolknings- og forklaringsmodeller (historieopfattelser) og hvilke typer af kilder, spor eller empiri, der inddrages i argumentationen med hovedvægt på de første.

Formålet med kurset er, at præsentere væsentlige sider af historiefagets udvikling fra oplysningstid til i dag. D.v.s. hvordan historikere gennem tiderne har beskrevet, hvad det vil sige at tænke historisk og skrive historie, hvad der er karakteristisk ved historie, og hvad faget har til fælles med eller adskiller det fra andre samfundsvidenskaber.

Under kurset tilrettelægges en forelæsningsrække med følgende hovedtemaer:

1. Historie som fag
2. Professionalisering
3. Den franske revolution
4. Samfundsvidenskab og fortiden
5. Økonomiske og sociale forhold
6. Kultur, køn og bevidsthed

I forlængelse heraf arrangeres et seminarforløb med tilknyttede øvelser om problemformulering og projektopbygning.

Videnskabsteori – forelæsningsrække (1-6)

Kurset videnskabsteori er et selvstændigt kursus, idet der dog vil være berøringsflader med projektforsløb D: De moderne samfunds tilblivelse, Europa 1700-1914.

Formålet med kurset er at præsentere væsentlige sider ved historiefagets udvikling fra Oplysningstiden til i dag. Dvs. hvordan historikere gennem tiderne har beskrevet samfundet og dets udvikling, hvad det vil sige at tænke historisk og skrive historie, hvad der er karakteristisk ved historie og hvad faget har til fælles med eller adskiller det fra andre samfundsvidenskaber.

1. Historie som fag

Første del af timerne vil bestå i en introduktion til faget historie, dvs. en beskrivelse af hvordan historikere arbejder, hvor faget ligner andre videnskaber og hvilke træk, der er særlige for historikeres udforskning af samfundet.

Den anden del vil handle om den eksemplariske historieskrivning, som fx Ludvig Holberg var en fremragende repræsentant for. Den gode historie med en moralsk løftet pegefinger kendetegnede denne retning. Kravet om, at historien skal have en bestemt funktion, er Holberg ikke ene om.

Litteratur: Bernard Eric Jensen: *Historie – livsverden og fag*, København: Gyldendal 2003, kap. 4: Historie som fagsprog, s. 48-62.

Thomas Bredsdorff: Efterskrift til Ludvig Holberg: *Niels Klims underjordiske Reise*, København: Gyldendal 2005, s. 285-306.

2. Professionalisering

I begyndelsen af 1800-tallet blev historie en videnskab. Det afgørende skridt var, at empirien blev det centrale i udforskningen af fortiden. Men der har langt fra været enighed om, hvordan empirien skal behandles og hvilke status den har i forhold til teori. De store skoler har været historisme og positivisme, og i denne forelæsning ser vi på hovedsynspunkterne i de to retninger og hvordan de har udviklet op til i dag.

Litteratur: Inga Floto: *Historie. Nyere og nyeste tid. Videnskabernes historie i det 20. århundrede*, København: Gyldendal 1985/ , kap. 1: Det 19. århundrede: Professionalisering og videnskabelig historie, s. 13- 58.

3. Den franske revolution

Som det vil fremgå af projektforsløb 6 har historikere ført en voldsom debat om vurderingen af revolutionen. Fronterne har været trukket skarpt op, og revolutionshistorien er stadig et område, hvor der arbejdes både med analytiske nyskabelser og spændende forklaringer på samfundsmæssige brudflader. Vi diskuterer nogle af de væsentligste bidrag.

Litteratur: Albert Soboul: *The French Revolution 1787-1799 I-II. Foreword to the English-language edition (1973) og Preface og Introduction (1962)*, London: NLB 1974, s. 1-31.

Francois Furet: *Interpreting the French Revolution*, Cambridge: Cambridge University Press 1981, Part II, 1: *The Revolutionary catechism* (1971), s. 81-131.

4. Samfundsvidenskab og fortiden

I løbet af det 19. og 20. århundrede er der vokset en række videnskaber frem, som beskæftiger sig med samfundsmæssige forhold. De vigtigste er økonomi, sociologi og politologi, og vi ser på forskelle og berøringsflader mellem de forskellige discipliner, blandt andet med udgangspunkt i forholdet mellem struktur og aktør og i beskrivelsen af forandring over tid.

Litteratur: Flemming Just: Samtidshistorie og politologi, i Lars Bo Kaspersen og Flemming Mikkelsen (red.): *Historisk sociologi – mødet mellem historien og samfundsvidenskaberne*, Frederiksberg: Forlaget Sociologi 2004, s. 135-154.

Lars Magnusson: The Role of Path Dependence in the History of Regulation, i Magnusson, L. og Olloson, J.: *The State, Regulation and the Economy. An Historical Perspective*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing 2001, s. 107-119

5. Økonomiske og sociale forhold

De to sidste gange vil have fokus på historieforskningen i dag, hvor specialisering og mangfoldighed om noget er karakteristisk. Den første gang vil handle om økonomisk historie og socialhistorie. Det centrale i begge discipliner er analysen af de materielle forhold, der er afgørende både for enkelte menneske og for samfundet. Nøgleord er produktion og levevilkår. Men de senere år har man grebet emnerne bredere an, fx ved at inddrage kulturelle aspekter i forbindelse med produktion og forbrug.

Litteratur: Knud Knudsen: Den socialhistoriske udfordring, i Ning de Coninck-Smith m.fl.(red.): *Historiens kultur. Fortælling, kritik, metode*, København: Museum Tusulanums Forlag 1977, s. 279-296.

Keld Nielsen: Ned ad fremskridtets boulevard, i Hans Buhl og Henry Nielsen (red.): *Made in Denmark – Nye studier i dansk teknologihistorie*, Århus: Forlaget Klim 1994, s. 13-37.

6. Kultur, køn og bevidsthed

De seneste årtier har mennesket forstået som individ og borger været genstand for stor opmærksomhed. Kvinde- og kønshistorien har bragt nye aspekter af tilværelsen ind i historieskrivningen som på forskellig vis er taget op af kultur- eller mikrohistorien og af bevidstheds- eller identitetshistorien. I sammenhæng hermed fik historiefortællingen en renæssance, hvorved historiefagets videnskabelighed igen blev et varmt emne.

Litteratur: Ida Blom: *Kjønn som analysekategori i historisk forskning*, i Agnes S. Arnórsdóttir & Jens A. Krasilnoff (red.): *Køn i historien*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag 2004, s. 13-43.

Carlo Ginzburg: *Mikrohistorie: To eller tre ting jeg ved om den*, i Carlo Ginzburg: *Spor. Om historie og historisk metode*, København: Museum Tusulanum 1999, s. 192-212.

Litteratursøgningskursus

Informationssøgningskursus/SWIM (streaming webbased information modules)

Lær at søge information til jeres projekt .

Aalborg Universitetsbibliotek tilbyder at lære projektgrupperne at søge information på en hensigtsmæssig og brugervenlig måde til det projekt, I sidder med her og nu. Med udgangspunkt i jeres emnebeskrivelse eller problemformulering vil I sammen med bibliotekets undervisere finde frem til, hvad der er godt at gøre i den situation, som I står i nu, og finde frem til, hvor I kan finde relevant information til jeres projekt. Undervisningen varierer mellem videorollespil, eksempler på relevante informationsressourcer og vejledning i informationssøgning i forhold til jeres projekt. Projektgrupperne må gerne have lavet en problemformulering. Der arbejdes konkret ud fra de enkelte grupperes problemformulering.

Tid: 2 timer og 45 min

Sted: EDB-lokalet, Strandvejen 19, plan 4, lokale 430

Deltagere pr. hold: 25-30 personer eller 4-5 projektgrupper.